

نقش واسطه‌ای پردازش هیجان در رابطه طرحواره‌های ناسازگار اولیه
با درگیری تحصیلی دانش آموزان

سمیرا دباغی ظریف^{۱*}، سمانه رضایی^۲، نوید نوری^۳

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۲/۱۴ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۴/۱۱

چکیده

عملکرد تحصیلی همواره تابعی از ابعاد هیجانی و روانشناختی فرد است، بنابراین هدف پژوهش حاضر بررسی نقش واسطه‌ای پردازش هیجان در رابطه طرحواره‌های ناسازگار اولیه با درگیری تحصیلی در دانش آموزان بود. روش پژوهش توصیفی-همبستگی و به طور خاص مدلیابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری ۵۲۹ نفر از دانش آموزان دختر منطقه ۶ شهر تهران بودند که تعداد ۳۰۰ نفر به عنوان نمونه آماری و به روش دردسترس انتخاب شدند و با پرسشنامه‌های پرسشنامه درگیری تحصیلی زرنگ (۱۳۹۱)، مقیاس پردازش هیجانی باکر و همکاران (۲۰۱۰) و پرسشنامه طرحواره‌های ناسازگار اولیه پرسشنامه طرحواره یانگ فرم (۱۹۹۴) ارزیابی شدند. نتایج نشان داد، بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه پردازش هیجانی با درگیری تحصیلی رابطه‌ی مستقیم معنی دار وجود دارد. مدل پژوهش دارای برازش بوده و تایید شد و ۰/۳۷ از واریانس درگیری تحصیلی توسط طرحواره‌های ناسازگار اولیه و پردازش هیجانی مورد تبیین قرار گرفت و پردازش هیجانی در رابطه بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و پردازش هیجانی با درگیری تحصیلی نقش واسطه‌ای دارا بود. بنابراین تغییرات باورها و طرحواره‌های ناسازگار می‌تواند پردازش هیجانی را کاهش داد و نهایتاً درگیری تحصیلی آن‌ها را کاهش بخشد.

کلیدواژه‌ها: طرحواره‌های ناسازگار اولیه، پردازش هیجانی، درگیری تحصیلی.

۱. کارشناسی ارشد روانشناسی، گروه روانشناسی، دانشکده روانشناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. (نویسنده مسئول).

رایانامه: dabaghi.sa@gmail.com

۲. کارشناسی ارشد روانشناسی، گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل، بابل، ایران.

۳. کارشناسی ارشد روان شناسی عمومی، دانشگاه پیام نور نوشهر، نوشهر، ایران.

مقدمه

درگیری تحصیلی^۱، عاملی اساسی جهت ایجاد پیشرفت و موفقیت تحصیلی است. برای کسب موفقیت در این زمینه به خدمات و برنامه‌های آموزشی نیازمندند که بتوانند بهتر توانمندی‌هایی بالقوه آنان را فعال نماید، بررسی متغیرهایی که با درگیری تحصیلی در دروس مختلف رابطه دارد، یکی از موضوع‌های اساسی پژوهش در نظام آموزش و پرورش است. نزدیک به یک قرن است که روان‌شناسان به صورت گسترده در تلاش برای شناسایی عوامل پیش‌بینی‌کننده درگیری و درگیری تحصیلی هستند (جریحی و همکاران، ۱۳۹۸). از میان عوامل مؤثر بر درگیری تحصیلی، مبحث شناخت کارآمد مدت‌ها به عنوان اصلی‌ترین عامل موفقیت و درگیری تحصیلی در نظر گرفته می‌شد، اما امروزه با تغییر در دیدگاه‌های نظری در خصوص عوامل تشکیل دهنده شناخت، نمی‌توان آن را پیش‌بینی‌کننده کاملی موفقیت برای درگیری تحصیلی محسوب نمود (پیکادو^۲ و همکاران، ۲۰۱۷). لذا نظریه‌های آموزشی، علی‌رغم تفاوت‌هایی که در تعاریف، سازه‌ها، فرایندها و مکانیزم‌های خود دارند، بر نقش تعیین‌کننده هیجانات و رابطه آن با توانایی‌های شناختی و میزان درگیری تحصیلی تأکید می‌ورزند (قنبری و همکاران، ۱۳۹۴). درگیری تحصیلی از آن به عنوان یک رفتار مثبت یاد می‌شود و یک حالت روانشناختی و نقطه مقابل فرسودگی است. این حالت انگیزشی به صورت گذرا و موقتی نبوده، بلکه حالت عاطفی-شناختی پایداری است که بر یک شی، حادثه، فرد و رفتار خاصی متمرکز نیست و اشاره به حالت نافذ، پایدار و مثبت ذهنی مرتبط با کار است که از سه مؤلفه توانمندی، تعهد و جذب در یادگیری و تحصیل تشکیل شده است، که دارای ابعاد عاطفی، شناختی و عاملیت می‌باشد (اسکربتز و کوستویچ^۳، ۲۰۱۵). بعد عاطفی درگیری، به واکنش‌های عاطفی و هیجانی دانش‌آموز در کلاس و مدرسه اشاره دارد و درگیری شناختی شامل انواع فرایندهای پردازش است که دانش‌آموزان جهت یادگیری مورد استفاده قرار می‌دهند و متشکل از راهبردهای شناختی و راهبردهای فراشناختی است. برخی توانایی‌های شناختی از جمله هوش، ظرفیت پردازش شناختی هیجانی و طرحواره‌های ذهنی بر عملکرد اثر می‌گذارند (عبدالله زاده و همکاران، ۱۳۹۱). طرحواره همانند یک فیلتر بزرگ و پیچیده بر سر راه اطلاعات ورودی به حافظه و همچنین اطلاعات موجود در حافظه عمل کرده و با دسته بندی و سازمان دهی، شکل‌گیری معانی جدید را در ذهن ممکن می‌سازد (برانون^۴ و همکاران، ۲۰۱۵). در روند پدیدایی طرحواره‌ها عواملی مثل بنیادهای زیستی فرد و عوامل مربوط به محیط تربیتی او مثل محیط خانواده، فرهنگ، تجارب وی در فرایند رشد، رخداد‌های بزرگ تاثیر می‌گذارند (المکویست^۵، ۲۰۱۵). به عبارت دیگر، الگوهای شناختی به هنگامی که ادراک کننده، فاقد اطلاعات واجد جزئیات

1. academic engagement

2. Picado

3. Skerbetz and Kostewicz

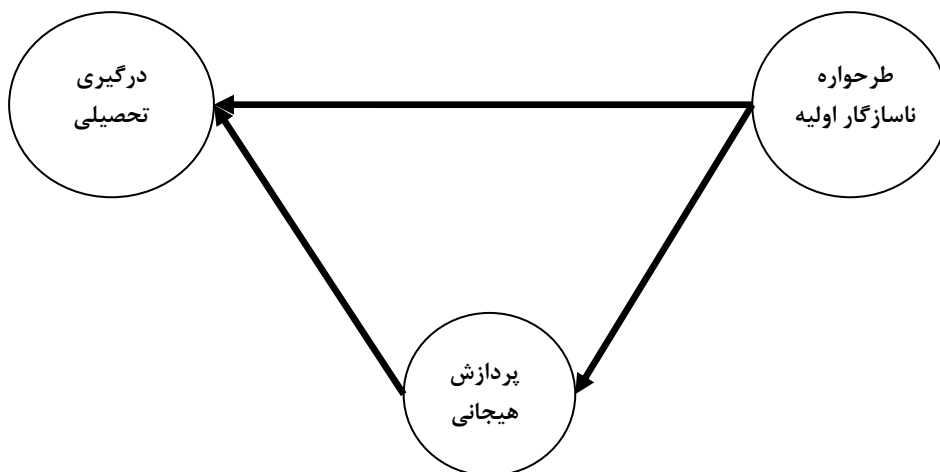
4. Brannon

5. Elmquist

درباره‌ی هدف است تأثیر بیشتری بر ادراک فرد دارند (مارنگو^۱ و همکاران، ۲۰۱۸). در نتیجه‌ی وجود طرح‌واره‌های ناسازگار ساختارهای پردازش اطلاعات هیجانی، ناکارآمد ایجاد می‌شود که منجر به کاهش تعاملات اجتماعی و نهایتاً سازگاری کمتر می‌گردد و محصول خلق و خو و محیط فرد هستند (ویلکس رایلی و ایرلند^۲، ۲۰۱۲). پردازش هیجان^۳ فرایندی است که به وسیله آن آشفتگی‌های هیجانی رو به زوال می‌روند تا رفتار و تجربه‌های دیگر در افراد بدون مانع پیش رود و افزایش یابد و با استفاده از راهبردهای پردازش هیجان می‌تواند در افزایش مهارت‌های عاطفی برای کاهش مشکلات هیجانی و روانی مؤثر باشد (همیچی^۴ و همکاران، ۲۰۱۸). از نظر راجمن^۵ (۲۰۰۲) چهار دسته عواملی که ممکن است به مشکلاتی در پردازش هیجانی منجر شوند، عبارتند از: اجتناب شناختی، عدم تجربه خوگیری کوتاه‌مدت، افسردگی و عقاید بیش بها داده شده. قنبری، قنبری طلب و نادری لردجانی (۱۳۹۴) نشان دادند که طرح‌واره‌های ناکارآمد اولیه با نگرش نسبت به مدرسه، خودپنداره از یک رابطه منفی و معکوس برخوردارند. مارنگو، لانگینریچسن، کلیبرت، لوه‌رین، وارن و ساملی^۶ (۲۰۱۸) نشان دادند که طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه بر سطح رفتارهای نامناسب و کاهش درگیری تحصیلی تأثیر گذار هستند. همچنین، در نظریه هلر^۷ (۱۹۹۳) بر نقش واسطه‌ای عوامل شناختی و هیجانی در به فعل رسیدن توانایی‌های بالقوه افراد، تأکید می‌شود. بهادری و مصرآبادی (۱۳۹۷) نشان دادند که درگیری تحصیلی، ارزیابی شناختی و خودپنداره تحصیلی با هیجان‌های مثبت رابطه مثبت و معنادار و با هیجان‌های منفی رابطه منفی و معناداری وجود دارد. جریحی، نیلی، نوروزی و سعدی‌پور (۱۳۹۸) نشان دادند که برنامه‌های مبتنی بر الگوهای طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه سبب ارتقا پیشرفت و درگیری تحصیلی دانش آموزان می‌گردد. همیچی، هاشوری و مایاک^۸ (۲۰۱۸) نشان دادند که میزان تعامل با محیط و پردازش هیجانی مناسب در کسب موفقیت تحصیلی و درگیری تحصیلی تأثیرگذار می‌باشد. با توجه به مطالب فوق می‌توان دریافت که افت تحصیلی و عملکرد نامناسب دانش آموزان از اهمیت خاصی برخوردار است، زیرا اگر این دانش آموزان دارای عملکرد نامناسب نباشند به خاطر حساسیت مقطع تحصیلی و ارتباط آن با آینده شغلی و اجتماعی افراد مسیر زندگی فرد را دچار تغییر می‌نماید و با توجه به اینکه موضوع فوق از اولویت‌های تحقیقاتی معاونت آموزشی سازمان آموزش و پرورش به شمار می‌آید. این مطالعه با هدف تعیین اثر طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه بر درگیری تحصیلی با میانجی‌گری

1. Marengo
2. Wilks-Riley & Ireland
3. emotional processing
4. Himachi
5. Rachman
6. Marengo, Klibert, Langhinrichsen-Rohling, Warren & Smalley
7. Heller
8. Himachi, Hashiro & Miyake

نقش پردازش هیجانی در دانش آموزان انجام می‌شود، بنابراین پرسش اصلی این است که آیا طرحواره‌های ناسازگار اولیه بر درگیری تحصیلی با میانجی‌گری نقش پردازش هیجانی در دانش آموزان اثر دارد؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر، از لحاظ هدف، از نوع کاربردی و روش پژوهش توصیفی-همبستگی از نوع مدل یابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش حاضر را تمامی ۵۲۹ دانش آموز متوسطه دوم در پایه تحصیلی دوازدهم رشته ریاضی و فیزیک در ۸ مدرسه در زمستان ۱۴۰۱ منطقه ۶ شهر تهران بودند که در این پژوهش برای تعیین حجم نمونه با توجه به تعداد متغیرهای مشاهده شده و تخصیص ضریب ۱۰ برای هر متغیر مشاهده شده (۲۸ متغیر مشاهده شده در مدل)، و با احتساب احتمال وجود پرسشنامه‌های ناقص ۳۰۰ نفر به عنوان حجم نمونه به روش درسترس انتخاب شدند.

معیارهای ورود به پژوهش شامل: دانش آموزان متوسطه دوم شهرستان قائم شهر، جنسیت دختر، بازه سنی ۱۸ سال. معیارهای خروج از پژوهش شامل: تکمیل ناقص پرسشنامه‌ها، هر هنگام که فرد تمایل داشت از مطالعه خارج می‌گردید. در فرآیند اجرایی در ابتدا قبل از شروع نمونه‌گیری توضیحاتی در خصوص هدف مطالعه و حفظ رازداری مطالب به آزمودنی‌ها داده شد و همزمان رضایت نامه آگاهانه در خصوص شرکت نمونه‌ها در پژوهش از دانش آموزان دریافت گردیده شد، سپس پرسشنامه‌ها از نمونه‌ها دریافت گردیده شد. در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل اطلاعات بدست آمده از مدل یابی معادلات رگرسیونی ساختاری استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS ۱۸ و Amos ۲۳ استفاده شد. در ابتدا با بررسی پیش فرض‌های آماری با استفاده از آزمون‌های، کشیدگی و

چولگی، جعبه ای، کولموگروف-اسمیرنوف بررسی شد و نرمالی داده‌ها تایید گردید و همچنین مدل اندازه گیری سه متغیر پژوهش تایید گردید.

ابزار پژوهش

۱. پرسشنامه درگیری تحصیلی زرنگ

مقیاس درگیری تحصیلی توسط زرنگ^۱ (۲۰۱۲) و بر اساس مبانی نظری (مدل نظری لینن برینگ و پیننتریج) و به منظور سنجش درگیری تحصیلی طراحی شد. این مقیاس دارای سه بعد (شناختی ۱-۲-۵-۶-۹-۱۰-۱۳-۱۴-۱۷-۱۸-۲۱-۲۲-۲۵-۲۶-۲۹-۳۰-۳۳-۳۴-۳۷، انگیزشی ۳-۷-۱۱-۱۵-۱۹-۲۳-۲۷-۲۸-۳۱-۳۵ و رفتاری ۴، ۸، ۱۲، ۱۶، ۲۰، ۲۴، ۳۲، ۳۶، ۳۸) است. بعد شناختی آن با ۱۹ گویه، بعد انگیزشی آن با ۱۰ گویه و بعد رفتاری آن با ۹ گویه سنجیده می‌شود و در مجموع ۳۸ گویه را تشکیل می‌دهند. کل پرسشنامه در مرحله‌ی نهایی نیز با ۳۸ سؤال ۰/۹۰ بدست آمد و همسانی درونی خرده مقیاس‌های درگیری شناختی ۰/۸۳، درگیری رفتاری ۰/۷۳، درگیری انگیزشی ۰/۸۰ می‌باشد که در حد مطلوب و قابل قبول قرار دارند (بهادری و مصرآبادی، ۱۳۹۷). در پژوهش حاضر پایایی به روش آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس شناختی (۰/۷۹)، انگیزشی (۰/۷۰) و رفتاری (۰/۷۸) و برای کل مقیاس ۰/۸۲ بدست آمد.

۲. مقیاس پردازش هیجانی نسخه کوتاه^۲

این مقیاس که توسط باکر، توماس، گاور، سانتوناستاسو و ایتلیسا^۳ (۲۰۱۰) ساخته شده است، خودگزارشی دارای ۲۵ گویه‌ای است که برای اندازه‌گیری سبک‌های پردازش هیجانی استفاده می‌شود. هر گویه، بر اساس مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای (۱ = به هیچ وجه تا ۵ = بی نهایت) درجه بندی می‌شود. این مقیاس، دارای ۵ مؤلفه‌ی فرونشانی، عدم تنظیم هیجان، عدم تجربه‌ی هیجانی، نشانه‌های عدم پردازش هیجانی و اجتناب می‌باشد. ویژگی‌های روانسنجی در نسخه‌ی کوتاه شده بخصوص در رابطه با تشخیص تفاوت این گروه‌ها امیدوارکننده است. ضرایب آلفای کرونباخ و بازآزمایی این مقیاس به ترتیب ۰/۹۲ و ۰/۷۹ گزارش شده است و در پژوهش لطفی (۱۳۸۹) پایایی مقیاس بر اساس روش همسانی درونی با دامنه‌ی آلفای کرونباخ ۰/۹۵ و روایی سازه تایید و این مقیاس از طریق همبستگی این خرده مقیاس‌ها مطلوب گزارش شده است. در پژوهش حاضر پایایی به روش آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس اجتناب (۰/۸۱)، نشانه عدم پردازش (۰/۹۰)، عدم تجربه (۰/۹۲)، عدم تنظیم هیجان (۰/۸۷) و فرونشانی (۰/۸۹) و برای کل مقیاس ۰/۸۵ بدست آمد.

1. Zarang

2. The Emotional Processing Scale Short Version

3. Baker, Thomas, Thomas, Gower, Santonastaso & Whittlesea.

۳. پرسشنامه طرحواره یانگ فرم کوتاه^۱ (YSQ-SF)

این پرسشنامه ۷۵ آیتمی توسط یانگ و براون^۲ در سال ۱۹۹۴ برای ارزیابی ۱۵ طرحواره ناسازگار اولیه ساخته شده است. در پنج حوزه‌ی طرد و بریدگی، خودگردانی و عملکرد مختل، محدودیت‌های مختل، دیگر جهت مندی، گوش به زنگی بیش از حد و بازداری و نمره‌ی کلی طرحواره‌های ناسازگار اولیه مورد ارزیابی قرار می‌دهد. یانگ و براون (۱۹۹۴) برای روایی سازه و همزمان تایید شد، ضریب آلفای کرونباخ برای طرد و بریدگی ۰/۸۱، خودگردانی و عملکرد مختل ۰/۸۳، محدودیت‌های مختل ۰/۸۴، دیگر جهت مندی ۰/۸۶، گوش به زنگی بیش از حد و بازداری ۰/۸۷ را به دست آوردند. به نقل از شهامت، ثابتی و رضوانی (۱۳۸۹) برای روایی سازه و همزمان تایید شد، ضریب آلفای کرونباخ برای بین ۰/۷۹ تا ۰/۹۳ به دست آمده است. در پژوهش حاضر نیز آلفای کرونباخ روی جمعیت مورد بررسی و برای خرده مقیاس طرد و بریدگی ۰/۸۴، خودگردانی و عملکرد مختل ۰/۷۹، محدودیت‌های مختل ۰/۸۲، دیگر جهت مندی ۰/۸۷، گوش به زنگی بیش از حد و بازداری ۰/۸۳ به دست آمد.

نتایج

نتایج مندرج در جدول (۱) همبستگی معناداری بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه، پردازش هیجانی با درگیری تحصیلی در آزمودنی‌ها را نشان می‌دهد. بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و پردازش هیجانی با درگیری تحصیلی رابطه‌ی مستقیم معناداری (۰/۰۱) وجود دارد.

جدول ۲: شاخص‌های برازش حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها و متغیرها

نام آزمون	توضیحات	مقادیر قابل قبول	مقدار به دست آمده
χ^2/df	کای اسکوتر نسبی	< ۳	۲/۴۸۶
RMSEA	ریشه میانگین توان دوم خطای تقریب	< ۰/۱	۰/۰۴۱
GFI	شاخص برازندگی تعدیل یافته	> ۰/۹	۰/۹۹۴
NFI	شاخص برازش نرم	> ۰/۹	۰/۹۸۶
CFI	شاخص برازش مقایسه ای	> ۰/۹	۰/۹۸۱
DF	۹۴		

با توجه به جدول (۲) مقدار RMSEA برابر با ۰/۰۴۱ می‌باشد لذا این مقدار کمتر از ۰/۱ است که نشان دهنده این است که میانگین مجذور خطاهای مدل مناسب است و مدل قابل قبول می‌باشد. همچنین مقدار کای دو به درجه آزادی (۲/۴۸۶) بین ۱ و ۳ می‌باشد و میزان شاخص GFI، CFI و NFI نیز تقریباً برابر و بزرگتر از ۰/۹ می‌باشد که نشان می‌دهند مدل اندازه گیری متغیرهای پژوهش، مدلی، مناسب است.

1. Young Schema Questionnaire-Short Form

2. Young & Brown

جدول ۱: آماره‌های توصیفی و ماتریس همبستگی پیرسون بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و پردازش هیجانی با درگیری تحصیلی

متغیر	SD	M
۱۵	۱۴	۱۳
۱۴	۱۳	۱۲
۱۳	۱۲	۱۱
۱۲	۱۱	۱۰
۱۱	۱۰	۹
۱۰	۹	۸
۹	۸	۷
۸	۷	۶
۷	۶	۵
۶	۵	۴
۵	۴	۳
۴	۳	۲
۳	۲	۱
۲	۱	۱
۱	۱	۱
متغیر	SD	M
طرد و بریدگی	۸/۳۲	۴۵/۳۵
خودگردانی	۸/۸۵	۴۱/۵۲
مختل محدودیت مختل	۷/۶۳	۲۵/۴۵
دیگر جهت مندی	۸/۷۸	۳۲/۷۵
گوش به زنگی	۸/۵۸	۴۶/۲۵
طرحواره‌های ناسازگار	۲۵/۷۵	۲۳۱/۴۵
اجتناب	۰/۰۸۹	۰/۷۴۳
نشانه عدم پردازش	۰/۱۱۴	۱/۲۴۷
عدم تجربه	۰/۴۲۱	۱/۰۵۷
عدم تنظیم هیجان	۰/۰۸۷	۰/۹۲۷
فرهنگی	۰/۱۹۲	۱/۰۱۴
پردازش هیجانی	۰/۱۱۴	۱/۱۱۱
شناختی	۰/۰۵۳	۱/۲۴۷
انگیزشی	۰/۰۵۳	۱/۳۰۲
رفتاری	۰/۱۰۳	۰/۸۲۴
درگیری تحصیلی	۰/۰۷۸	۱/۰۸۹

*** در سطح ۰/۰۱ معنی داری است.

جدول ۳: برآورد مستقیم مدل با روش حداکثر درست نمایی (ML)

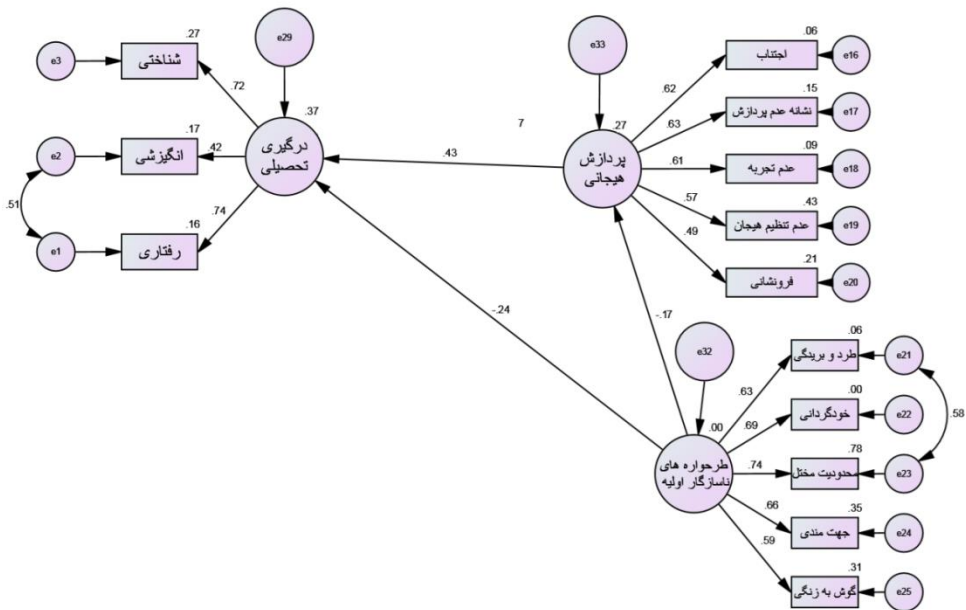
متغیر	b	β	R ²	t	Sig
طرحواره‌های ناسازگار اولیه بر درگیری تحصیلی	۰/۴۲۱	۰/۳۶۲	۰/۱۵۲	۵/۲۳۶	۰/۰۰۱
پردازش هیجانی بر درگیری تحصیلی	۰/۲۵۳	۰/۱۹۲	۰/۰۴۸	۴/۰۱۲	۰/۰۰۷

با توجه به جدول (۳) مسیرهای، طرحواره‌های ناسازگار اولیه، پردازش هیجانی اثر مستقیم معناداری بر درگیری تحصیلی دارا هستند.

جدول ۴: برآورد مستقیم مدل با روش بوت استرپ

متغیر	مقادیر	حد پایین	حد بالا	معناداری
طرحواره‌های ناسازگار اولیه با میانجی‌گری پردازش هیجانی بر درگیری تحصیلی	۰/۳۶۲	۰/۳۱۰	۰/۴۲۷	۰/۰۰۰

همان گونه که در جدول (۴) مشاهده می‌گردد، دو مسیر غیر مستقیم در نظر گرفته شده با توجه به مقادیر به دست آمده، به روش بوت استرپ در سطح (۰/۰۱) معنادار و مورد تایید واقع گردید.

نمودار ۱: مدل نهایی آزمون شده به همراه آماره‌های پیش بینی استاندارد شده

بحث

با توجه به نتایج تحلیل انجام شده، پردازش هیجانی در رابطه بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه با درگیری تحصیلی در دانش‌آموزان اثر دارد، و این نتایج در جهت روابط این متغیرها با یکدیگر همسو با یافته‌های جریحی، نیلی، نوروزی و سعدی‌پور (۱۳۹۸)، قنبری، قنبری طلب و نادری لردجانی (۱۳۹۴)، مارنگو، لانگینریچسن، کلیرت، لوه‌رین، وارن و ساملی (۲۰۱۸)، هیمیچی، هاشوری و مایاک (۲۰۱۸)، در جهت روابط بین پردازش هیجانی و طرحواره‌های ناسازگار اولیه با درگیری تحصیلی در دانش‌آموزان می‌باشد.

طرحواره‌های ناسازگار اولیه به ساختارهای روان‌شناختی، وقایع و فرآیندهایی اشاره دارد که در کنترل، اصلاح و تفسیر تفکر تداخل دارند (مارنگو و همکاران، ۲۰۱۸). این حالات از طریق فرآیندهایی همچون، نظارت منفی، بر پردازش شناختی انسان اثرگذار بوده، در تعامل با شیوه پردازش اطلاعات فرد از عملکرد می‌کاهد یا در آسیب‌پذیری نسبت به آشفتگی‌ها نقش دارد (عبدالله زاده و همکاران، ۱۳۹۱). فعال شدن طرحواره‌های حوزه بریدگی و طرد مانند طرحواره شرم/ نقص با کاهش توانمندی فراشناختی دانش‌آموز مرتبط است؛ به این معنا که حساسیت تشدید یافته دانش‌آموز نسبت به موضوع‌های راه‌انداز نیازهای ارضا نشده امنیت، محبت، احساس همدلی و پذیرش با کاهش مهارت‌های فراشناختی مرتبط است (برانون و همکاران، ۲۰۱۵).

مطالعات مختلف انجام شده روی فراگیران نشان می‌دهد میزان عملکرد شناختی مبتنی بر تعاملات اجتماعی در درگیری تحصیلی موثر است و همچنین میزان بروز درگیری تحصیلی در حال، افزایش است (جریحی و همکاران، ۱۳۹۸). بر اساس نظریه کنترل شناختی، ابعاد اصلی پیوند شناخت و رفتار در آگاهی، توجه و تمرکز پاسخ‌های رفتاری می‌باشد و ضعف هر یک از این ابعاد در فرد می‌تواند موجب بروز رفتارهای انحرافی در مسیر آموزشی در فرد شود، بنابراین می‌توان در تحلیل این پدیده، از نظریه کنترل شناختی رفتاری نیز استفاده کرد (پیکادو و همکاران، ۲۰۱۷).

مطابق با این مدل، طرحواره‌های ناسازگار اولیه کارآمد مبتنی بر ذهن آگاهی یکی از فرآورده‌های استفاده از دانش اجتماعی است، زیرا افراد اغلب با انتصاب روابط مبتنی بر کسب اطلاعات فرایند یادگیری را تسریع می‌نمایند (ویلکس رایلی و ایرلند، ۲۰۱۲). شناخت اجتماعی مولفه اصلی طرحواره‌های ناسازگار اولیه است و افراد با شناخت اجتماعی ضعیف باور دارند که باید عملکرد کاملی داشته باشند و چنانچه عملکردشان کمتر از حد کمال باشد باعث نارضایتی آنها می‌شود، همواره از عملکرد خود ناراضی هستند و باور دارند که نمی‌توانند به آنچه خواسته‌اند برسند و تمایل به اغراق نتایج منفی از طریق خود کیفر دهی دارند (المکوئیسست، ۲۰۱۵). طرحواره‌های ناسازگار اولیه با گسترش سطح شناخت اجتماعی افراد در خصوص حوادث و شرایط پیرامون خود، توانایی‌های منحصر به فردی در پشتیبانی از ارتباط غیر همزمان و مشارکتی در محیط آموزشی پویا و با قابلیت سازگاری دارد. توانایی طرحواره‌های ناسازگار اولیه قابلیت برقراری ارتباط بین افراد به صورت شخصی و گروهی را دارد، که می‌تواند میزان کیفیت و کمیت هیجان‌ات را تحت تاثیر قرار دهد (شهامت و همکاران، ۱۳۸۹).

در این بین برخی پژوهشگران معتقدند که علاوه بر عملکرد شناختی، پردازش هیجانی تقریباً در تمامی جنبه‌های فرایند رفتاری و تعاملی دخیل هستند و ابعاد متفاوت رفتاری را تحت تاثیر قرار می‌دهند (گارلند^۱، ۲۰۱۸).

به منظور تبیین چگونگی ارتباط طرحواره‌های ناسازگار اولیه با درگیری تحصیلی می‌توان گفت، بر اساس نظریه یانگ^۲ (۲۰۰۲) رفتارهای ناسازگارانه در پاسخ به طرحواره‌های ناسازگار اولیه ایجاد شده و سپس به وسیله خود طرحواره‌های برانگیخته می‌شوند، و هنگامی که طرحواره‌های ناسازگار اولیه برانگیخته می‌شود، افراد معمولاً نسبت بالایی از هیجان منفی نظیر خشم را تجربه می‌کنند. این شدت هیجان معمولاً ناخوشایند بوده، بنابراین افراد اغلب رفتارهای ناسازگارانه را برای اجتناب از برانگیخته شدن طرحواره به کار می‌برند تا عاطفه ملزم با این طرحواره‌های را تجربه نکنند، بنابراین مهم‌ترین میانجی‌گرها، شناخت‌ها و راهبردهای رفتاری، منابع پردازش هیجانی هستند. پردازش هیجانی تأثیرات متفاوتی در این مسیرها دارند. تحقیقات نشان داده است که بارواهی اساسی می‌تواند بر پردازش شناختی تاثیر گذار باشد و پردازش هیجانی مثبت و فعال با افزایش خودآزمندی، هیجان‌ات منفی و غیرفعال با کاهش یادگیری رابطه دارند (شبلسکی و میشیگان^۳، ۲۰۱۶). پردازش هیجان‌ات مثبت در یک رابطه دو سویه شناخت را تقویت کرده و این منجر به عملکرد مناسب رفتاری در درگیری تحصیلی می‌گردد.

این پژوهش با محدودیت‌های تحقیق روبرو بوده است؛ محدود شدن پژوهش به دانش آموزان دختر شهرستان قایم شهر در متوسطه دوم پایه دوازدهم، و محدود بودن به زمان اجرای پژوهش در زمستان ۱۳۹۷. محدود بودن به استفاده از پرسشنامه خودگزارش‌دهی بود. پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های انجام گرفته در این حیطه در حوزه‌های گسترده‌تر و با نمونه‌هایی از جامعه‌های مختلف و بزرگ‌تر انجام پذیرد تا نتایج، قابلیت تعمیم بیشتری داشته باشد. درمان گران و روانشناسان با توجه به تأثیرات طرحواره‌های ناسازگار اولیه که متمرکز بر شناخت است و همچنین فعال سازی پردازش هیجانی جهت بهبود درگیری و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان استفاده نمایند.

سپاسگزاری

نویسندگان از تمامی دانش آموزان شرکت کننده در پژوهش بابت همکاری در این پژوهش تشکر می‌نمایند.

تعارض منافع

بین نویسندگان هیچ گونه تضاد منافی در این پژوهش وجود نداشت.

1. Garland
2. Young
3. Przybylski & Mishkin

منابع

- بهادری، جعفر، مصرآبادی، جواد. (۱۳۹۷). نقش درگیری تحصیلی، ارزیابی شناختی و خودپنداره تحصیلی در هیجان‌های تحصیلی مثبت و منفی دانش‌آموزان. فصلنامه پژوهش‌های نوین روانشناختی، ۱۳(۵۰)، ۸۷-۱۱۰.
- شهامت فاطمه، ثابتی علیرضا، رضوانی سمانه. (۱۳۸۹). بررسی رابطه سبک‌های فرزندپروری و طرحواره‌های ناسازگار اولیه. پژوهش نامه مبانی تعلیم و تربیت، ۱۱(۲)، ۲۳۹-۲۵۴.
- عبدالرحمان جریحی، محمدرضا نیلی، داریوش نوروزی، اسماعیل سعدی پور (۱۳۹۸). تدوین و اعتباریابی الگوی طراحی آموزشی مبتنی بر نظریه مدل ذهنی، فصلنامه روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی، ۱۰(۳۵)، ۴۱-۶۴.
- عبدالله‌زاده مهدی، ادیب‌سرشکی نرگس، پورمحمدرضاتجربیشی معصومه، بخشی عنایت‌الله (۱۳۹۱). ارتباط نظریه ذهن با اجتماعی‌شدن، مهارت‌های ارتباطی و مهارت‌های زندگی دانش‌آموزان دختر و پسر کم‌توان ذهنی. مجله توانبخشی، ۱۳(۱)، ۳۳-۳۸.
- قنبری علی، قنبری طلب محمد و نادری لردجانی مریم، (۱۳۹۴). رابطه طرحواره‌های ناکارآمد اولیه با نگرش نسبت به مدرسه، خودپنداره و پیشرفت تحصیلی درس علوم تجربی دانش‌آموزان متوسطه اول، دومین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روانشناسی آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی ایران، تهران.
- لطفی، صدیقه (۱۳۸۹). نقش قضاوت اجتماعی و پردازش هیجانی در پیش‌بینی واکنش‌پذیری زنان دارای فوبی اجتماعی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی، دانشگاه محقق اردبیلی.
- Baker R, Thomas S, Thomas PW, Gower P, Santonastaso M, Whittlesea A. (2010). The Emotional Processing Scale: scale refinement and abridgement (EPS-25). *Journal of psychosomatic research*;68(1):83-8.
- Brannon, T. N., Markus, H. R., & Taylor, V. J. (2015). "Two souls, two thoughts," two self-schemas: Double consciousness can have positive academic consequences for African Americans. *Journal of personality and social psychology*, 108(4), 586.
- Elmquist, J. (2015). The relationship between early maladaptive schemas and eating-disorder symptomatology among individuals seeking treatment for substance dependence. *Addiction Research & Theory*, 23, 5, 429- 436.
- Garland EL. (2016). Restructuring reward processing with Mindfulness-Oriented Recovery Enhancement: novel therapeutic mechanisms to remediate hedonic dysregulation in addiction, stress, and pain. *Annals of the New York Academy of Sciences*; 1(1):25-37.

- Heller kA. (1993). Scientific ability. In G. R. Bock and K. Ackrill (Eds.), *The origins and development of high ability*, 139-159. Ciba Foundation Symposium 178. Chichester, UK: Wiley.
- Himachi M, Hashiro M, Miyake R. (2018). Differences in processing of emotional faces by avoidance behavior: In the case of university students with acne. *Journal of Psychosomatic Research*, 1;109:108.
- Marengo, S. M., Klibert, J., Langhinrichsen-Rohling, J., Warren, J., & Smalley, K. B. (2018). The Relationship of Early Maladaptive Schemas and Anticipated Risky Behaviors in College Students. *Journal of Adult Development*, 1-11.
- Picado L, Pinto AM, & da Silva AL. (2017). THE FUNCTIONAL CONTENT OF THE EARLY MALADAPTIVE SCHEMAS IN THE EXPLANATION OF BURNOUT AND ENGAGEMENT. *International Education and Research Journal*, 3(10), 84-93.
- Przybylski AK, Mishkin AF. (2016). How the quantity and quality of electronic gaming relates to adolescents' academic engagement and psychosocial adjustment. *Psychology of Popular Media Culture*; 5(2):145.
- Rachman S. (2002). Emotional processing. *Behavior Research and Therapy*;18(1):51-60.
- Skerbetz MD, Kostewicz DE. Consequence choice and students with emotional and behavioral disabilities: Effects on academic engagement. *Exceptionality*. 2015, 2;23(1):14-33.
- Wilks-Riley, F., & Ireland, J. (2012). Cognition and psychopathy: identifying negative and positive schemas in general and forensic samples. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 23 (4), 466-484.
- Young, J. E. (2002). *Practitioner's resource series. Cognitive therapy for personality disorders: A schema-focused approach*. Sarasota, FL, England: Professional Resource Exchange.
- Young, J. E., & Brown, G. (2004). *Young Schema Questionnaire /Inj. E. Young, Cognitive therapy for personality disorders: A schema-focused approach (Rev. ed., pp. 63-76)*.
- Zarang RA. (2012). The relationship between learning styles and academic engagement with students' academic performance in Ferdowsi University of Mashhad. Master's thesis in Educational Psychology. Mashhad Ferdowsi University.

The Mediating Role of Excitement Processing in the Relationship between Initial Schema and Academic Engagement

Samira Dabaghi Zarif^{1*}, Samaneh Rezaei², Navid Nouri³

Academic performance is intricately tied to an individual's emotional and psychological dimensions. This study aims to explore the mediating role of emotional processing in the correlation between the Initial Schema and academic engagement in students. Employing a descriptive-correlational approach, particularly structural equation modeling, the study involved a statistical population of 529 female students in Tehran city, with 300 students selected through available sampling. The Zarang Academic Engagement Questionnaire (2012), the Emotional Processing Scale by Baker et al. (2010), and the Young's Initial Schema Questionnaire (1994) were utilized. Results indicated a significant direct relationship between mental theory and emotional processing with academic engagement. The research model was deemed fit and validated, explaining 37% of the variance in educational involvement through Initial schema and emotional processing. Empirical processing played a mediating role in the association between Initial schema and emotional processing with academic engagement. Changes in beliefs and inappropriate schemas were found to potentially diminish emotional processing, consequently reducing academic engagement.

Keywords: Initial Schema, Emotional Processing, Academic Engagement.

1. MsC of Psychology, Department of Psychology, Faculty of Psychology, Payam Noor University, Tehran, Iran. (Author). Email: dabaghi.sa@gmail.com
2. MsC of Psychology, Department of Psychology, Islamic Azad University, Babol Branch, Babol, Iran.
3. Msc of General Psychology, Payam Noor Nowshahr University, Nowshahr, Iran.